

1989, 6. prosinec, od 20.30 hod., Praha. Jednání krizového štábu Koordinačního centra Občanského fóra s Valtrem Komárkem o aktualizaci návrhu Občanského fóra a Verejnosti proti násiliu na složení federální vlády.

Krizový štáb KC OF – zasedající s přestávkami od 15. hodiny – formuloval v druhém dopise OF a VPN premiérovi Adamcovi svůj rozšířený návrh na složení federální vlády. Ve 20.30 se na pozvání Václava Havla dostavil ředitel Prognostického ústavu ČSAV Valtr Komárek. Havel ho nejprve požádal, aby se za Občanské fórum zúčastnil televizní diskuse, v níž se mají střetnout zástupci Občanského fóra, Verejnosti proti násiliu a stávkujících studentů s představiteli Komunistické strany Československa. V této souvislosti Občanské fórum odmítlo návrh generálního tajemníka ÚV KSČ Karla Urbánka, aby se této diskuse účastnili rovněž zástupci stran Národní fronty i dalších nově vznikajících stran.

Václav Havel (ke Komárkovi): A teď k druhému důvodu, proč jsem se ucházel o to, abyste se tu na chvíli objevil. Domluvili jsme se na operativnějším kontaktu, operativnější koordinaci. A teď je jedna z vrcholných chvil našeho působení. Ona vlastně každá ta chvíle je vrcholná, ale tahle se v tuto chvíli zdá býti vrcholná, neboť tady sestavujeme několik vlád najednou. A zdálo se mi, že kdybyste tady aspoň chvílku setrval, že by to bylo dobré, protože to je dost důležitý a máte v tom hrát jakousi roli, o které jsme mluvili a o které zatím nemluvíme z mnoha dobrých důvodů s vládou, protože jsme zjistili, že není dobré vykládat všechny trumfy na stůl ihned. My jsme tady totiž včera měli asi od odpoledne do pěti hodin ráno takovou dost velikou, dlouhou analýzu těch všech jednání s těmi pány a prostě dopracovali jsme se k tomu, že si musíme asi počínati obratněji. A vymysleli jsme jakési způsob dalšího postupu, kterej jsme dopilovali a doladili po dnešním zcela převratném jednání s Adamcem a po dnešním jednání s Urbánkem a tak dále. A vzešlo z toho tohle:

Jak jsme Adamcovi slíbili, zítra do deseti hodin dostane obsáhlý náš dopis, který teď tady píšeme, a ve dvě bude jednat na předsednictvu Národní fronty o složení nové vlády. S tím dopisem tam tu Národní frontu seznámí, pak má jít za prezidentem, oznámit mu, že tu vládu znova změní a eventuálně s ním jednat o těch změnách. A to je čtvrtek a v pátek má jednat znovu s námi, dřív než tu novou vládu oznámí Federálnímu shromáždění a tím i veřejnosti. A předtím ještě má jednat s námi. Za tímhle postupem, který nám takto oznámil, se skrývají četné finty, že. On neustále hraje s demisí, vždycky jeden den říká, že ji dá, druhý den, že ji nedá a tak dále. A je to jakási hra, která nám začíná být trošičku srozumitelná, ale úplně

srozumitelná nám není, protože ji hrajou amatéři, protože je zašmodrchaná a protože v týhle vysoký politice zas nemáme tolik zkušeností.

A teď ten dopis jemu sestavujem. A ten dopis je založen na té koncepci, že mu dáváme jisté návrhy do této jeho další nejnovější vlády, zcela konkrétní, s osobama a s jejich charakteristikama. S tím, že z našeho hlediska to je – a to mu tam je v některých bodech naznačeno a v některých nikoliv –, že z našeho hlediska tam dáváme jakési předsunuté hlídky potencionální budoucí lepší vlády, ne Adamcovy. A zda on to z toho vyrozumí či nevyrozumí, je jeho věc, ale pro nás je důležité to formulovat tak, aby to odpovídalo této naší strategii. Že ty lidi tam dáváme a musíme dát a veřejnost tlačí a je celá nešťastná, že tam nejsou furt nějaký lidi, kteří mají podporu fóra. Ta národní vláda už má nadpoloviční většinu lidí. Na naší tiskovce jsme představili některé ministry přímo, jako že se těší podpoře fóra – ty nové ministry Pitrovy. A ten tlak je veliký, abysme naše lidi tam měli. V tuto chvíli se necítíme zralí na to, abysme kompletně vzali věc vlády do svých rukou, chceme jakousi kontinuitu a chceme podržet toho Adamce na chvíli anebo nepodržet, to nevím. Ale chceme zatím tu vládu obeslat předsunutými hlídkami, který tam budou vytvářet půdu pro ty, kteří tam dál potom nastoupí v nějaké celkově lepší vládě.

Čili jakýmsi vaším pionýrem je, jak jsme o tom hovořili, inženýr Dlouhý. Zda oni pochopí či nepochopí, že je pionýrem, který vám tam chystá ty místa a tak dále, to je už jejich věc. Ale o vás my nepovažujeme za dobré v této fázi mluvit. S tím, že to si domyslí nebo nedomyslí. Když byste byl s námi v tý televizi, jak my to koncipujem, tak třeba jim to cosi napoví, třeba ne, nevím, jak jsou vnímaví. Ale možná naopak se budou trápit jakýmsi pseudoprobémem, že vznikla roztržka – jelikož vy nechcete dělat s Adamcem, tak se tam vecpal Dlouhý. Takovýhle můžou mít dohady, co já vím. Ať tak či onak, zatím ty hospodářský resorty jim necháváme, ať se v tom různě plácá, a jako ty předsunuté hlídky by byl Dlouhý místopředsedou vlády přes ekonomickou sféru a doktor Klaus finance, aby hlídal, aby sem nějaký miliardy nechodily a nepadaly do žumpy a takhle. Teď je takový vzmach sympatií k Československu a podobně. Oni, když tam budou dva, tak tam snad nebudou jako kůl v plotě. A pak tady je »x« dalších našich námětů. A teď se pokoušíme ten dopis určitým mazaným způsobem napsat. To jenom pro vaši orientaci. A souhlasíte-li s touto naší strategií, tak vás nikterak nenutím, abyste byl u sepisování toho dopisu, protože vím, co máte různý práce. Ale máte-li chvíli času, klidně u toho buďte, protože vás to trošku třeba zorientuje. A my můžeme normálně pokračovat v psaní toho dopisu. Ale stále mluvím já. Vyjádřete se prosím vás k tomu všemu.

Valtr Komárek: Já s tím souhlasím. Když jste mě pozval, tak já tu rád budu dál. A s tím souhlasím.

Petr Pithart: Tak v tom případě, Vašku, ztrat' pět minut a přečti to celé pro pana profesora.

Václav Havel: Od začátku?

Petr Pithart: Ano. Aby věděl, kde jsme.

Václav Havel: Možná, že některý věci vám přijdou tak či onak divný, ale rozmýšleli jsme to větu po větě a pokoušeli jsme se to udělat. (Čte:)

Pane předsedo,

jak jsme Vám ve středu 6.12. v 10.45 hod. slíbili, zasíláme Vám nové a zpřesněné návrhy dalších změn ve složení federální vlády. Tyto návrhy se od předchozích liší nejen tím, že jsou přesnější a že jsou opřeny o důkladnější konzultace, ale i tím, že jsou rozsáhlejší. Je tomu tak proto, že naše ranní jednání 6.12. s generálním tajemníkem ÚV KSČ Karlem Urbánkem nás upevnilo v přesvědčení, že čím více návrhů Vám dáme, tím více Vám pomůžeme. Nejde tedy o rychlé, svévolné a nezdůvodněné zvyšování požadavků, jak by se mohlo zdát, ale o snahu držet krok s vývojem událostí a obecného mínění.

Do funkce prvního místopředsedy federální vlády doporučujeme JUDr. Jána Čarnogurského, se kterým jste už měl příležitost se osobně setkat. Je to mladý slovenský demokrat, schopný rychlého a věcného jednání, zkušený právník, jehož autorita vyrůstá hlavně z křesťanského prostředí.

Pokud byste se znovu rozhodl navrhnout prezidentu republiky, aby vládu sestavil někdo jiný než Vy, doporučujeme Vám právě jeho. Výhodou jeho jmenování prvním místopředsedou by bylo, že budete mít po svém boku člověka schopného zachovat kontinuitu vládní moci i v případě, že se rozhodnete pro demisi později.

Domníváme se, že mimo prvního místopředsedy byste měl mít jako dosud několik dalších místopředsedů, jejichž personální skladba by lépe vyjadřovala rozložení politických sil v naší společnosti. Mimo dvou předsedů národních vlád byste podle našeho názoru měl mít tyto další čtyři místopředsedy:

1. Představitel ČSL
2. Představitel ČSS.

Formálně jejich přítomnost nemá žádnou logiku, ale má v tuto chvíli logiku, že to jsou naši lidi, ale zároveň odkazují k Národní frontě, ke jsoucím strukturám a tak. V závorce, což mu tady říkáme, kdyby to nepochopil:

(Působení těchto dvou místopředsedů by demonstrovalo kontinuitu nové struktury s dosavadní koncepcí Národní fronty.) To je pro něj taková větička.

3. Dále Vám doporučujeme náměstka ředitele Prognostického ústavu ČSAV ing. Vladimíra Dlouhého, Csc., člena KSČ, do funkce místopředsedy federální vlády orientovaného na ekonomickou sféru a její budoucnost. Jde o typ člověka, po jakém Vy i pan Urbánek voláte, totiž o mladého, dynamického a vzdělaného odborníka.

4. Posléze Vám doporučujeme do funkce místopředsedy orientovaného na problematiku politického systému, legislativy a mocenských nástrojů státu politologa prof. PhDr. Miroslava Kusého, Csc. Tento Slovák reprezentuje reformně smýšlející komunisty.

Takto utvořený »kabinet« – jako vláda v užším slova smyslu – by srozumitelně naznačoval, že se koncepce vlády přizpůsobuje dnešní realitě.

Pokud jde o resortní ministry, doporučujeme Vám –

A dál to nemáme ještě napsané, ale víme, co chceme doporučit. A nakonec by měl být závěrečný odstavec, který by obsahoval pár drobností, jako je přibližná proporce komunistů, nekomunistů, těch, co mají podporu fóra a VPN, a těch, co nemají a tak dále. Což je věc, kterou on sám řekl, že chce aby tam byla polovina komunistů, polovina nestraníků. Ale nebylo jasné, co ti příslušníci těch jinejch stran Národní fronty, kam je řadí a tak. A odpovídalo by to jak složení Pitrovy vlády, tak chystanému složení slovenský vlády. I složení předsednictva Slovenský národní rady – jak jsme se od Slováků dozvěděli –, kde padlo to starý předsednictvo. Je to posun v těch našich návrzích a je to součást jakési naší – nevíme jak dalece obratné – hry proti jeho hře, o které také nevíme, jak dalece je obratná či není. U ní se objevoval například motiv, že by měl... Jak furt křičel, že chce demisi, tak pak se postupně ukázalo, že chce bejt prezidentem, a že k tomu má jakejsi snad mandát z Kremlu. Dneska najednou úplně tohle vymizelo, přitom my jsme mu v tom dnešním ranním dopise psali, že by veřejnost měla rozhodně námitky, kdyby byl prezidentem a že my bysme ho podpořit nemohli jako prezidenta. A tak dále, no prostě je to celé trochu zašmodrchané, ale teď se klubeme k dopsání tohoto dopisu, kde teď bude řeč o několika resortech mimo těch hospodářských, teda respektive ještě to [ministerstvo] financí tam je. Ale jinak takový to »lesy« a tohle necháváme tam, ať si to udělají, jak chtějí, a nějaký resorty doporučujeme a mimo to tam v jedné větě musíme nějak naznačit, že tam je už teď, i v tý jeho dnešní vládě, proti který se národ bouří, jsou už jakási kukaččí hnízda lepší vlády přítomna, protože tam jsou přinejmenším dva lidi, kteří mají podporu Občanského fóra, byť tam jsou za stranu socialistickou a lidovou. Taková je zhruba situace s těma vládama.

Vladimír Hanzel: Můžu ještě něco k tomu –

Václav Havel: Až tohle doděláme, musíme ještě Pitrovi napsat ty změny, co do konce tejdne chceme.

Vladimír Hanzel: Já bych jenom krátce k tomuhle. Tam je pořád, na ÚV, obsazeno, čili nedovolal jsem se. Ale volal jsem mezitím Budajovi. Budaj jednak říkal – to možná Saša ví, nevím –, že budou vědět až mezi půl dvanáctou a dvanáctou to jejich [stanovisko]. Ale k tomuhle: Já jsem mu vysvětlil, o co jde s tou televizí – stanovisko ÚV, naše stanovisko nazpátek a on s tím souhlasil.

Doporučil ještě jednu věc říct: Že se rádi setkáme s představiteli Národní fronty, ale v separátním jednání, protože problémy stran Národní fronty – nekomunistických – jsou úplně odlišné od komunistů a že by se tam pletly ty věci moc dohromady. Že my se můžeme setkat samozřejmě s představiteli Národní fronty extra a s komunisty že chceme mluvit o specifických věcech, které se týkají komunistický strany.

Václav Havel: A nás.

Vladimír Hanzel: A nás, no. Že doporučuje ještě tu další větu říct k tomu.

Václav Havel: Ano, to je dobře. Ale ty už jsi s nima mluvil, takže už jim nemůžeš říct tu další větu. To až při dalším jednání.

Vladimír Hanzel: Nemluvil jsem. Já jsem tam pořád volal a je pořád obsazeno, takže mezitím jsem volal Budajovi. Pořád jsem se nemohl dovolat, proto jsem šel sem –

Václav Havel: Až se jich dovoláš, tak to obohatíš o tu Budajovu větu?

Vladimír Hanzel: Ano. Já tam jdu volat znova, jenom abyste věděli, že s tím souhlašej i Slováci, s touhle odpovědí.

Václav Havel: Ano. Tak, já už mluvil moc dlouho. Máme už pokračovat v tom dopise zase dál anebo se máme zeptat pana docenta Komárka, jak on to všechno vlastně vidí?

Valtr Komárek: Ne, já bych se k tomu nevyjadřoval. Já myslím, že je to velice rozumné.

Václav Havel: Vy neznáte přesný průběh a jednotlivý peripetie těch našich jednání. Ale i bez této znalosti jeví se vám ten náš postup jako takovej správnej –

Eda Kriseová: – smysluplnej.

Václav Havel: – nebo smysluplnej?

Valtr Komárek: No, já myslím, že je rozumnej. Problém je, to vy asi odhadujete lépe než já, že někde v pozadí – já bych ho nepřeceňoval, ale ani bych ho nepodcenil –, že může být tady nějaký scénář Státní bezpečnosti na vyvolání ústavní krize. Nevím, pořád bych počítal tedy... Oni získávají čas při tom jednání, jich se netýká, je to jakási hra mezi námi a Adamcem. Pro ně ten Adamec taky není nic víc, bůhví, co by nemohli odhodit. Zatím se hodí. Tak to je jediný problém, když o tom takhle rychle přemýšlím. Jak to rychleji vést do konce, aby on tuhle možnost neměl. Možná to přeceňuju. To je ta klasická hra na to stanný právo, kterou oni umějí, ti vojáci, zatím všude, i v Chile, v tom Polsku sice prozatím ne. Ale vždycky vyhráli.

Václav Havel: Když on zejtra třeba dá demisi a zároveň se bude schylovat k rezignaci Husákově, tak to vypadá, že to směřuje k ústavní krizi a že se to celý svede na nás. A my tomu ale přeci můžeme čelit tím, že ty své návrhy budeme trvale zveřejňovat, a bude tím pádem vidět, že my nehrajem žádnou falešnou hru a že neustále mají mnoho šancí – nechat Adamce, vzít jinýho ministerskýho předsedu svýho, vzít toho, kterýho my jim navrhujem; když budou chtít, i prezidenta jim navrhnem a tak podobně. Prostě furt ukazovat, že my hrajeme otevřenou hru, že nejsme ti uličníci, co ženou stát do ústavní krize, že právě naopak chceme tomu předejít. A ten tlak tý televize a tím pádem celé veřejnosti není, i kdyby měli jakej chtěli scénář, zřejmě zanedbatelnej.

Alexandr Vondra: Já vím, ale je otázka, co my zveřejňujem a co zveřejňovat můžem. Zatím toho prakticky moc nezveřejňujem. Zejtra se mu to předá, je čtvrtek, jestli se nepletu, zejtra. A co se zas bude moci zveřejnit? Pravděpodobně nic, protože on to odnese na ten ÚV Národní fronty, pak bude následovat –

Václav Havel: Nezapomeň, že už u našeho minulého dopisu jsme v poslední větě psali, že ty naše návrhy jsme připraveni zveřejnit. To jsme tam už vrazili. On se s tím úplně smířil a vůbec na to nereagoval.

Michael Kocáb: Já jsem to s ním probíral.

Václav Havel: Jo? A co říkal?

Michael Kocáb: Právě jsem chtěl říct, že jsem na tom širším plénu to nechtěl vynášet. Ale já jsem při té ranní návštěvě z toho kontaktu s ním měl velice podivnej pocit. Protože za prvé začal tím, že vytáhl nějaký fascikl, kde bylo napsáno, že Vladimír Merta včera v divadle říkal, že bude mít klid, až uvidí nějakýho komunistu voběšenýho. To znamená nějaký úplnej nesmysl, kterej on by nikdy nemohl říct, který mu museli vypracovat policajti. Já jsem říkal: »To je jasná provokace.« A on mi říkal: »Dobře, možná že to provokace je, ale je jasný, že když tohle se dá do národa, tak že to na vás nebude vrhat nejlepší světlo.«

Václav Havel: Petr Pithart proč tu není? Měl by tu být!

Michael Kocáb: To znamená, že to bylo vyhrožování. A pak to šlo ještě dál. On říkal: »Já jsem pro tu smírnou cestu, aby netekla krev, a jestliže mě naženete úplně do rohu a úplně do bezvýchodný situace...«, tak už tam vůbec nezazněla demise tentokrát, ale řekl: »...tak já jsem nucen sdělit, aby si to národ vyřídil sám. Já mám obrovskej vliv...«, a znovu tam padla armáda.

Václav Havel: Že by si národ udělal pořádek. Tu formulaci jsi nám říkal, no.

Michael Kocáb: Přesně, no. Ale pak tam bylo – to jsem vám neříkal, protože jsem na to zapomněl teda – něco ještě ohledně armády a já už nevím přesně, jak to formuloval, ale zkrátka jsem z toho měl pocit, že si připadá velice silnej a že už s ním teďko jako nebude

sranda. Že už jako končí legrace a pak ještě znovu to zahrál do autu: že ale bysme se měli dohodnout, že přece nikdo nechce, aby to takhle dopadlo. Ale s tou výhrůžkou určitou. A teď, co jsem viděl v televizi, mě v tom jenom upevnilo. V podstatě mám pocit, že mám přehled, že ten Gorbačov prostě tedy už s náma nesympatizuje určitě, protože ví, že my už jdeme jinam, než kam si to Gorbačov představoval asi. Takže ho vyzbrojil nějakou silou prostě. Takže je to takový divný.

Václav Havel: A vypadá to, že to celý jde už přes hlavu Urbánka. Ten přece říkal: »Tlačte na toho Adamce, ať tam zůstane.« My máme větší vliv na Adamce než on, a ten je z jeho strany přece.

Michael Kocáb: Já si myslím, že je to dohodnutý. Já ještě znova bych dal k zvážení: My jsme udělali podle mě jednu dobrou taktickou věc, že jsme nechali Urbánka ze hry, jo? Teďko, jakmile s nima začnem dělat tyhle »kulatý stoly«, tak se začne šíleně rychle zase posilovat jejich role. My se s nima budeme bavit, národ bude vidět, že už tady dochází k nějakému tomu, teď se v tom přestane orientovat a Adamec vedle něj začne ukazovat sílu. A ono to nebylo blbý.

(Ke Komárkovi) Slyšel jste to?

Valtr Komárek: Neslyšel.

Michael Kocáb: Ono to nebylo blbý. Tam normálně si myslím, že jeho prestiž u národa tímhle projevem opět vzrostla. On vypadal jako seriózně, že to chce zachránit, ale že musí mít na to podmínky, a bylo to tak šikovně formulovaný.

Václav Havel: A kdo mu píše ty proslovy? [Oskar] Krejčí?

Michael Kocáb: Já myslím, že asi čtyři chlapi. Krejčí a ještě asi tři. Ale určitě Krejčí. Jsou to teďko už šachy.

Václav Havel: Kdo nám to napíše? (Smích.)

Michael Kocáb: Já myslím, že tohleto je dobrý. Ale myslím si, fakt bych zvážil, jestli máme už teďka jít na nějaký ty »kulatý stoly« –

Václav Havel: Sašo, kde je Petr Pithart?

Michael Kocáb: – s těma komunistama. Já bych prostě do nové vlády setrval bez dialogu s tím Urbánkem. To je domluvená hra. To je domluvená hra. Oni opravdu... To je dobře vymyšlený. Jo a nezapomeňte, že tu televizi kontroluje Pavel! A to je jejich člověk. To znamená, když to chtějí na záznam, tak nikde nemáte kontrolu, co se z toho vystříhá.

Václav Havel: No jo, ale Pavel nekontroluje tu televizi tak zase dobře. Vždyť ta se proti němu bouří.

Michael Kocáb: Ale v tomhleto případě si to zařídí.

Jiří Křižan: Ale nějakou skupinu tam zcela jistě má!

Petr Pithart: Kdyby oni si dovolili něco vystříhnout a my to druhý den řekli... To si nemůžou dovolit. A co by, ať si tam vystříhnou, jestliže se tam, jak říká Vašek, [někdo] pozvrací. Ale nám tam nic stříhat nebudou, nevěřím tomu. To by byla strašlivá blamáž!

Michael Kocáb: A potom ještě bych jednu věc zpochybnil. Já jsem to předtím nechtěl říkat, abych to nerozesílal. Ale myslím si, že ten můj názor by měl zaznít. Že formulace o těch dvou demisích v tom vašem papíru, jako ve vztahu k Adamcovi... Mně je to úplně jedno, jo. A jestliže on by to pak použil a zveřejnil to: Podívejte se, jak oni tady se mnou jednaj. Oni říkají v jedný větě hned o první demisi a ještě o pozdější demisi.

Jiří Křižan: Tak my pustíme záznam, jak na nás řval! To si nemůže dovolit!

Petr Pithart: Michaele, je možný, že to opravíme. My si to celé přečteme.

Václav Havel: A vždyť on ví, že my máme nahraný na pásku všechny ty rozhovory s ním.

Michael Kocáb: No dobře, ne, samozřejmě, ale to už je boj na jiný úrovni, méně velkorysej.

Petr Pithart: Ten dopis zatím není veřejný.

Václav Havel: Když se situace vyhroťí, tak my ho zveřejníme dřív než on a s naším komentářem.

Václav Klaus: Já jsem chtěl právě znova podotknout, abysme věděli, že ho můžeme zveřejňovat ten dopis, aby –

Petr Pithart: Zatím ne.

Václav Klaus: – abysme ty formulace, aby tam byly takový, který můžeme zveřejnit.

Petr Pithart: Ano, to jo, kdyby vznikla situace, ano.

Václav Havel: Pan docent chce něco říct.

Valtr Komárek: Já samozřejmě velice prosím za omluvení, že to komplikuji a spouště věci nerozumím. Prostě vycházím z toho, že ty temné skupiny pracují, Biřakova skupina, Státní bezpečnost, generalita. Získávají síly a nějak se formují. Jejich šance je vyvolat ústavní krizi a do toho veplout se stanným právem, na což mají vyzkoušený scénáře, který, jak se můžeme podívat i po těch soudobých dějinách, ti vojáci umějí. Včetně fyzický likvidace, poněvadž tam to mohou velmi rychle udělat. A teď problém je, celý smysl hry je dostat se do takové situace, abysme se dostali na kobytku tý bezpečnosti a armádě. To je úplně základní krok. Nám přece nejde o to, jestli pan Dlouhý spasí tuhle vládu jako ekonom. My bysme potřebovali depolitizovat tu armádu, ukáznit státní aparát a neutralizovat tu Státní bezpečnost. Čili celá hra podle mého má tenhle základní půvab. Čili jestli se nám to nepodaří, že mu tam sice nanutíme třeba... Prostě – nezlob se Vašku – ale pan Klaus nás v tom případě nezachrání.

Petr Pithart: Ano.

Valtr Komárek: My potřebujeme tyhle dva ministry, ať už jsou z KSČ nebo odjinud, ale musí to být čestní lidé, kteří na tu demontáž okamžitě půjdou. A čili mně jde o to: I když třeba on na tohle zase přistoupí, takže stejně ta hra půjde dál. Protože oni to dělají jako puč, oni se nebudou ptát vlády. Teda tenhle scénář. Takže mně furt chybí – já to stavím jako otázku – mně chybí prostě ta koncovka v tý hře. A tady samozřejmě mu to dává možnost, kdyby teď byli připraveni na vyvolání té krize, no tak samozřejmě ten dopis mu dává možnost, protože on si říká: Oni už mi rovnou říkají, Čarnogurský bude místo vás, když dáte demisi. Čili teď už jdeme proti sobě. Já jsem ještě mohl chápat, že oni mě sice smetou za dva tři měsíce, ale teď ještě jsem pro ně přijatelný. Ale teď už to končí, čili já se musím už opřít o tu druhou stranu. Já to nechci... Nejhorší je propadnout obavám a přecenit to. Je to jejich jediná šance to stanný právo.

Václav Havel: Ano. Přitom ale proč on furt vykřikuje o té demisi a pak to zase odvolává a znova to vykřikuje. My musíme [zveřejnit] tenhle dopis, plus komentář o jeho neustálých demisích, plus vysvětlení, že nám jde o pravý opak než o ústavní krizi. Nám jde o kontinuitu té moci a do této myšlenky kontinuity je zakomponována jeho vrtkavost. Čili pro veřejnost jsme kladní hrdinové v tomto mači jakémsi.

Michael Kocáb: Ještě bych poprosil jenom o maličkost. Ještě jedna věc se mi začíná propojovat. Já byl náhodou v televizi dneska a velice mě zděsilo, nebo udivilo, řekněme, že najednou tam s velkým chvatem přiběhl Václavík, což mě velice teda překvapilo, protože ten je v podstatě ze hry. Uměl jsem si představit, že tam natáčí do foroty nějaký projev.

Václav Havel: Už není ministr obrany ani.

Michael Kocáb: No právě! Že tam natáčí do foroty nějaký projev. Dále. Krumnikl měl dneska dlouhý proslov, v kterém naprosto zpochybnul to, že jdeme proti němu. To tam bylo proto, aby se ukázalo, že to, že jdeme proti Krumniklovi, že je naprostej nesmysl. Rozebral celou svoji politiku, že to dělá dobře a tak dále. A bylo to velice dlouhý a v dlouhým čase a teďko se mi to začíná spojovat a myslím, že to bude takhle: Adamec na základě toho dnešního –

Valtr Komárek: Ještě, pardon, v pět snad nebo kdy mluvil ministr obrany.

Vladimír Hanzel: V šest to bylo. Já jsem to viděl. Byla se studenty taková beseda o tom, jestli vojna na školách nebo ne. A najednou tam řekl současný ministr obrany, že: »Kdosi z vás – představitel, kterého nebudu jmenovat a vy dobře víte který – řekl, že bychom chtěli udělat puč, ale že jsme nešikovný a tak, jako že to nedovedem udělat.« A říkal: »Za ty nešikovný můžu říct, jako velitel těch nešikovnejch, ministr obrany, že žádný puč dělat nebudu...« A nějak tak to tam říkal prostě.

Václav Havel: To jsem řekl já na Letenský pláni, ale bylo to v svolání fóra.

[...]

Michael Kocáb: ... nepřijme tuhleto novou vládu nebo přijme, nějakým způsobem ji třeba vyhlásí, tuhleto zmanipulovanou, pak se od toho distancuje, řekne, že takhle to teda nejde, a pokusí se vzbouřit ten národ a použije třeba i tu armádu. Já si myslím, že naše zbraň už je jenom jediná, která byla od začátku do konce – absolutní čistota. Tenhleto dopis by neměl obsahovat podle mého – já už pak dál na to tlačit nebudu – ty záležitosti kolem těch demisí, protože to si ten národ dešifruje jako vydírání a jako že si s ním manipulujeme jako s panákem; i když je to ministerský předseda, tak si s ním hrajeme jako s loutkou. Cejtíme se být pány situace a jsme jakoby, řekl bych, už voražený. To ten národ bude cejtít a on to díky těm svejm, docela dobrým poradcům dokáže perfektně využít. Já bych mu tuhle zbraň, protizbraň do ruky nedával.

Václav Klaus: Ne, já jsem to uplatňoval celou dobu, když se to psalo, aby se to tam neříkalo o těch dalších demisích.

Václav Havel: My musíme nějak reagovat na jeho vrtkavost, co se neustálých demisí týče.

Michael Kocáb: Ta je daná. Já už pak fakt nebudu mluvit, promiňte.

Valtr Komárek: On hraje na to.

Michael Kocáb: To je samozřejmý. Ale my na to nemusíme upozorňovat, protože to je jakoby tak trošičku nižší úroveň, není to formální prostě.

Valtr Komárek: Můžem si minimálně ověřit, že určitě ten Gorbačov dost nezodpovědně do nich nalejval odvalu, ať neustupujou, ať jdou znovu do ofenzivy za socialismus a že ta strana musí mít důstojný místo a podobně. A soustředil se na něj, protože prej byl nemile dotčen, že tam přijel Urbánek. Čili nějaký zřejmě hrátky oni jsou schopný zkusit.

Jiří Křižan: Já bych s dovolením... To je poprvé od počátku všech událostí, kdy začal někdo proti nám vystupovat jako s otevřenou hrozbou, zastrašovat nás. A jestliže na to zastrašování přistoupíme – teď nemluvíme o tom, zda je to jenom zastrašování anebo jestli to je opravdu možné, aby ten puč použili – ale jestliže my na to zastrašování přistoupíme, tak půjdou dál a dál v tom zastrašování. Takže to je situace velice zásadní, jak se k tomu postavit.

Michael Kocáb: Vehementně se bránit tak, jak to v tom dopisu je, ale pouze jim nedat tu možnost, aby to použili proti nám. A všechno uveřejňovat. Jsem absolutně pro to hrát úplně čistou hru před národem, aby si ten národ udělal obrázek. Ale bez té chyby, abysme se dopustili jakýhosi vydírání.

Jiří Křižan: Ještě bych chtěl říct, že při té veřejší návštěvě u něj – tak tam to zastrašování bylo evidentní, i s tím hereckým výkonem, s tím řvaním a mlácením, s doplňky a s takovými

výkřiky toho Krejčího o bílém teroru, tam nic nechybělo v tom scénáři. My tím dopisem, který jsme tam dneska poslali, jsme tomu zastrašování nepodlehli a oni v něm nepokračovali.

Michael Kocáb: Tam je změna i v tom Krejčím mimochodem.

Eda Kriseová: Vypusťte to a je to daný. Vždyť jste ospalí a unavení. Vypusťte tu demisi a pokračujme.

Valtr Komárek: No, to by jediný byly asi dvě věci. Vypustit tu větu o demisi a případně – kdyby nám v tom únava nebránila – tak to by znamenalo tam doplnit dva tři odstavce obecné. Že tedy fórum má zájem na tom, aby co nejdříve byla jiná vláda, aby připravovala ekonomickou reformu. Prostě jako nějakou konstruktivní preambuli, že tedy nám nejde o to, ty či ony lidi mu vnutit, ale že nám jde o to, ať už teda tady je efektivní vláda a ať přestává tohle couvání, vylouvání se, přesouvání odpovědnosti nebo něco takového.

Eda Kriseová: Ale to tam na začátku je zmíněný, že se snažíme pomoci, už aby to nějak bylo stabilnější.

Vladimír Hanzel: Já bych řekl, že s tím pučem se straší od začátku. A protože jsme na to nereagovali, tak myslím, že není. Od prvního dne pořád jsou zprávy o pučích a některý dost podrobný: neustálá hrozba, rozmačkaný lidi na Václaváku...

Eda Kriseová: Ale pak bysme si to vyčítali, že jsme tam tohleto nechali a nestojí to za to vůbec.

Jiří Křižan: To jsou ty hrozby, který byly z oblasti fám, kdežto teď je poprvé používá –

Václav Havel: Mně se teda zdá, když to teďka znova čtu, že bysme teda opravdu měli ty úvahy o demisi zítra, o demisi později celý dát pryč. A ono by to nakonec se stalo pozitivní. My mu tady všelijak napovídáme, že i při jeho vrtkavosti to myslíme dobře a že to má všechno své výhody, ale z hlediska jeho eventuální kampaně, že ho tlačíme kamsi. A z hlediska využití tohoto dopisu na veřejnosti je to lepší bez toho, protože to bude zcela pozitivní. Píšem tady o Čarnogurském: »Je to zkušený právník, jehož autorita vyrůstá hlavně z křesťanského prostředí.« Puntík. Další bod: »Domníváme se, že mimo prvního místopředsedy...« a další téma. Prostě celý ty úvahy o demisi vyndat.

Václav Klaus: Ano, určitě.

Eda Kriseová: No, jasně.

Petr Pithart: To vždycky můžeme ještě říct.

Václav Havel: Jsou to sice dvě věty, s kterými jsme se nejvíc natrápili, když jsme to teďka psali, ale –

Valtr Komárek: Ale to vy znáte, že to je asi v každém scénáři vašich her.

Václav Havel: U mých divadelních her to bejvá, ale nemusím je mít zase tak rychle hotový.

Eda Kriseová: Pojd'te pokračovat.

Václav Klaus: Já bych taky radši.

Petr Oslzlý: Ještě v tom scénáři –

Monika Pajerová: Vašku, já teď přemejšlím – a nechci jako, abych vás nerušila – ale od začátku přemejšlím nad jednou věcí. Jestli oni nás prostě nechtějí... Jako nám teď dát zdánlivě prostor, že my si tam diktujem lidi jako Čarnogurský, Kusý, který pro ten národ jsou jasně taková jako krajní opozice, a opravdu je to jako od zdi ke zdi. Před dvěma měsíci seděli ve vězení a teď je navrhuju na ministerský křesla. A jestli tímhleť nás nechtěj dostat do role naprostejch šilenců, který prostě navrhnou Čarnogurskýho a Kusýho – a tím si jako vytvořili možnost fakticky tvrdě proti nám zasáhnout.

Václav Havel: Ano.

Monika Pajerová: Já vůbec teda neznám osobně ani pana Čarnogurského ani pana Kusého, já jenom vidím ty jejich image.

Václav Havel: Já ti rozumím, jenomže ta naše situace je o to komplikovanější, že hlavní město je tady, ale přitom se rozhoduje o osudu dvou národů a dva národy do toho mají co mluvit. A tito dva muži jsou dnes jedinými politickými vůdci na Slovensku, které oni nabízejí na federální úroveň. A ať se nám to líbí nebo nelíbí, tak musíme respektovat i jejich vůli. Oni –

Monika Pajerová: A oni nemají někoho jinýho, jako my místo pana Komárka máme pana Dlouhýho, tak oni nemají za sebe –

Václav Havel: Ne, ne, nemaj.

Petr Miller: Tam neexistuje nikdo.

Monika Pajerová: Já vím, ale jestli takhle nevyrazíme moc jako –

Petr Pithart: Ne. Ale oni nejsou takový ti klasičtí disidenti, tihleti dva.

Monika Pajerová: Ale v povědomí lidí jo.

Václav Havel: U nás. Ale na Slovensku je to jinak trošku. (Více přítomných hovoří najednou.)

Petr Pithart: Oni byli ve vězení v poslední chvíli. Je to jinak. Je to jinak.

Eda Kriseová: Tohleto musej posoudit ti Slováci skutečně a ne my.

Vladimír Hanzel: Na Slovensku jsou trošku kamarádi ti lidi a disidenti se normálně setkávaj v kavárně v Bratislavě s oficiálníma. Dlouho před tím. To je jinak než tady.

Václav Havel: Jako tam Husák s tím Šaňo Machem se kdysi kamarádil. Jak říkal Alexander Matuška, že Slovensko je jedna hospoda, kde je jeden luďackej vchod a jeden komunistickej. A oni to tam tak moc nedělej na ty disidenty a nedisidenty. V poslední době se stali jakými

národními symboly tři [lidé] na Slovensku: Kňažko a tihle dva. V týchletý nějaký vládě těžko může herec Kňažko býti, i když není teda disident a z toho tvého hlediska by to bylo lepší. Ten tam nemůže se motat v takovýmhletom..., jo?

Vladimír Hanzel: Taky, Moniko, oni Slováci překousli kde co –

Valtr Komárek: No, řeklo by se: Může být i Kňažko, ale těžko, těžko.

(Smích Václava Havla.)

Vladimír Hanzel: – ale poprvé se hodně ozvali, když zavřeli Kusého, Čarnogurského a další, tak poprvé se ozvala inteligence slovenská jako jeden blok. Oficiální lidi proti tomu udělali velkou podpisovku.

Václav Havel: Od biskupa Korce až po Alexandra Dubčeka.

Vladimír Hanzel: Dříve mlčeli k Chartě [77], ke všemu, zachovávali si odstup a tady se ozvali, čili oni je berou za svý.

(Několik přítomných žádá, aby byla diskuse o tomto problému ukončena.)

Michael Kocáb: Máme tady geniální nápad prosím vás. Co kdybysme – to se mi teďkon zdá dobrý – využili ty nabídky toho jejich dialogu s těma komunistama, dokázali bysme na tom pozitivně bazírovat, že bysme národu představili Čarnogurskýho, Kusýho –

Václav Havel: To jsme měli v plánu.

Michael Kocáb: To chcete?

Václav Havel: Čarnogurskýho určitě.

Michael Kocáb: Čarnogurský, Kusý, Havel, pan Komárek, vy čtyři, ale rovnou s tím – a to je to ďábelský –, že je navrhujem pro tyto funkce. Jo?

Aby ten národ si udělal obrázek o tom, co teda my navrhujeme. To je zajímavý.

Vladimír Hanzel: Nemůžou sami sebe.

Václav Havel: Pana docenta Komárka a mě zatím nikam nenavrhujeme.

Michael Kocáb: Dobře, tak ty dva.

Vladimír Hanzel (k Havlovi): Kocáb tě navrhl dneska.

Václav Havel: S Janem jsme počítali od prvopočátku a Jano s tím počítal od prvopočátku, že v týchle diskusi bude v tý slovenský trojici. Kusý by na to nebyl nejvhodnější, protože trochu tak jako pomalu huhlá a není charismatický řečník, že. To je lepší prostě Kňažko, [který je] navíc miláček slovenskýho národa. Ale Čarnogurský určitě by byl prezentovanej a ten je tady nejexponovanější. Ten Kusý se tam trochu ztrácí.

Michael Kocáb: Ale já myslím s tím návrhem na tu funkci. V tom je ten fór. To je totiž ten fór.

Václav Havel: Jak se bude situace během dne vyvíjet. Podle toho se to rozhodne, protože –

Michael Kocáb: No, to je jasný.

Václav Havel: – se to může stokrát různě obrátit do té doby, než by se ten hovor nahrával.

Petr Pithart: Protože oni budou oba budit neobyčejně seriózní dojem a toho je třeba využít.

Michael Kocáb: To je ten fór totiž.

Petr Oslzlý: Ještě v tom scénáři domnělým může hrát roli ten Urbánek, kterej vlastně sehrál roli takovýho uklidňovatele, naopak ještě podněcovatele, aby prostě nás ujistil, že máme zelenou. A to může být finta!

Václav Havel: Jenomže ten Urbánek se mi nejeví jako člověk, který by byl schopen takovouto roli promyšleně zahrát. On mohl být nějak mazaně někým popostrčen a zahrát ji, aniž o tom věděl, že ji hraje. To snad jo, ale rozhodně se mi nejevil jako ten, který by byl schopen takového kalkulu a hereckého výkonu.

Petr Pithart: Tam byl jeden detail, který byl směšný. Já nevím, jestli jste si na něj vzpomněli. Ten dopis přišel a on řekl: »Škoda, že si ho nemohu přečíst! Nemám brejle.« A za deset minut ty brejle byly na stole.

Petr Miller: Ale ještě tam byla jiná věc –

Petr Pithart: Jako kdyby to měl předem připraveno – vysvětlení, proč ten dopis číst nemůže.

Vladimír Hanzel: Je to připraveno. Já jsem si to poslechl znova. Já jsem byl doma a přehrával jsem to pro Slováky. A všiml jsem si jedné důležité věci, kterou jste možná přehlídli. Ty brejle – to je jasný z toho, že to je jako finta. Ale on tam, Vašku, říkal s tím prezidentem: Říkal, že prezident mu – když s ním osobně mluvil, mnoho hodin, že s ním mluvil –, že mu řekl, že je ochoten kdykoliv složit funkci, v kterémkoliv den. To je jedna informace. A druhá. Říkal nám: »Běžte si s ním promluvit.« Jo? Já jsem to přehrával pro Slováky, tak jsem to poslouchal pozorně. To jsme možná přehlídli. On říkal, že při tom čtyřhodinovém rozhovoru mu říkal, že kdykoliv, kterémkoliv den je ochoten složit funkci. To je zvláštní, jo? Husák. Že není to tak, jako že nechce odejít. To je vzkaz jeho nám. A že teda si máme promluvit. To ti můžu pustit – ten kus – znova.

Václav Havel: To já si pamatuju, že říkal, no.

Petr Miller: Ale ještě jsem tam postřehl jednu věc. Já mám ten dojem, že on ten dopis už četl, že už ho znal.

Vladimír Hanzel: Jasně. Jasně.

Petr Miller: Protože to bylo zcela jednoznačný. Vzpomeňte si na ten moment, kdy si to položil před sebe Mohorita. On se k němu naklonil a říkal: »Co je to? Co je to? Ukaž mi to! Jo, to známe« a takhle to sbalil, přeložil a řekl: »Jo, to už víme.«

Vladimír Hanzel: To máš pravdu, Petře. Je to [patrné] i z té nahrávky. Najednou je přirozenější a furt tam mluví cosi o dopise, aby to bylo jasné. Z té nahrávky je jasné, že najednou úplně změnil tón a hraje tam jakousi roličku. Adamec nám taky připadal [jako] moula, trouba a všechno a že jako upřímnější –

Michael Kocáb: Už ne.

Vladimír Hanzel: – a tak dále. A ukázalo se, že ne. To nemusí být s tím Urbánkem úplně tak.

Jiří Křížan: Ale to je snad přece jasné, že je to všechno připravené!

Petr Miller: Prosim vás pojd'te na tomhleto pracovat, ať to dojedeme. Bude deset hodin a zas nebudeme nic mít.

Václav Havel: A ještě musíme Pitrovu vládu –

Petr Miller: A ještě Pitrovu vládu, je toho strašně moc. Minulou noc jsme do rána jeli.

Václav Havel: A možná – s tím Pitrou se pracuje rychleji, je méně záhadnější než Adamec a je to taky miň důležitý a zdá se mi, když zejtra ráno napíšeme Pitrovi ty tři drobný změny ve vládě, co mu doporučuju, tak je schopnější do pátku je provést. On byl schopnější za hodinu udělat ministra a tak dále. Necháme na ráno Pitrovu –

Jiří Křížan: Jenom větu než začneme, aby nám neseděla ta tíha té hrozby puče za krkem při dalším sestavování vět, tak si jenom vzpomeňme, že to je snad od prvního dne a daleko horší tíhy, takže to pusťte z hlavy. (Projevy souhlasu.)

Petr Miller: Mně se to nezdá. To klidně pusťme [z hlavy]. Vůbec bych o tom neuvažoval.

Monika Pajerová: Udělali jsme, co jsme mohli a jedem.

Václav Havel: Poté, co odvolali tu okupaci a jak se to stříbí, a když člověk vidí ten výbuch svobody v těch novinách a to všechno, připadá mu – v tom mezinárodním kontextu –, že by to bylo šílený teda. (Více lidí hovoří najednou.)

Petr Miller: To by byl skok do tmy úplně.

Jiří Křížan: Ale i kdyby, tak musíme –

Václav Klaus: Já nemyslím, abysme byli úplně blbí a nevěděli o tom, ale nedémonizujme je.

Vladimír Hanzel: Ale i kdyby přijely tanky a pozavírali nějaký lidi, tak to pojede dál, to už nejde zastavit nějakýma – Petr Pithart: No, my teď hrajeme jinou hru –

Jiří Křížan: Nechme toho!

Monika Pajerová: Nemyslete na to. (Více lidí hovoří najednou.)

Václav Havel: Ještě tohle: My jsme se dohodli, že zásadně fórum nikoho nevysílá do vlády, nedeleguje, že pouze buďto podporuje, nebo doporučuje určité osoby. (Do místnosti vstoupil John Bok.) Co se stalo, Johne?

John Bok: Že bys měl jít do postele, broučku. Doktoři říkali, že jestli to budeš natahovat dále, tak budeš tady hovno platnej za chvíli, česky řečeno.

Václav Havel: Hele, dojedeme ten dopis a pak já odejdu a ten dopis bude přepisován a doladován na základě telefonátu se Slováky.

John Bok: Tak.

Václav Havel: Bude holt muset tady někdo mít noční službu.

Koncept dopisu premiérovi Ladislavu Adamcovi byl dokončen před půlnocí. V budově KC OF zůstal Petr Pithart s úkolem počkat na definitivní stanovisko KV VPN k federální vládě a připravit dopis k odeslání.